Anna Semjonova
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
maa- ja ruumipoliitika osakond

Pille Metspalu
Hendrikson DGE
konsultandi meeskonna juht

EESTI 2050

Üleriigiline planeering „Eesti 2050“

Piirkondlikud avalikud arutelud mais-juunis 2025

EESTI 2050 VISIOONIARUTELU

Päevakava

13.50 -14.00 Kogunemine

14.00 - 14.05 *Tervitussõnad, arutelu eesmärgi selgitus*

A. Semjonova, MKM

14.05 - 14.50 *Üleriigilise planeeringu visiooni, ruumilise arengu eesmärkide ja läbivate planeerimispõhimõtete tutvustus*

A. Semjonova, MKM ja
P. Metspalu, HDGE

14.50 - 15.20 *Küsimused - vastused (emotsionaalsed küsimused esmalt)*

15.20 - 15.25 *Sissejuhatus laudkondades toimuvatesse aruteludesse. Piirkondlikest vajadustest, eripärast, ressurssidest ja väärtustest lähtumine*

P. Metspalu, HDGE

15.25 - 15.40 **SIRUTUSPAUS**

15.40 - 16.20 *Ruumilise arengu eesmärkide ja läbivate planeerimispõhimõtete arutelud laudkondades*

16.20 - 16.50 *Laudkondades kõlama jäänud arvamuste ettekandmine ja arutelu*

16.50 - 17.00 *Päeva lõpetamine*

Ettekande ülesehitus

+ Ruumipoliitika alused: rahvastikutrendid ja asustussüsteemi muutused
+ Ruumipoliitika kujunemine – visioon, ruumilise arengu eesmärgid, läbivad planeerimispõhimõtted
+ Valik planeerimispõhimõtteid:
    - Liikuvus ja transpordivõrgustikud
    - Ettevõtlus ja majandus
    - Rohevõrgustik
    - Maahõivehierarhia loodusliku maa väärtustamiseks

Üleriigiline planeering Eesti 2050

riigi ruumilise arengu pikk plaan

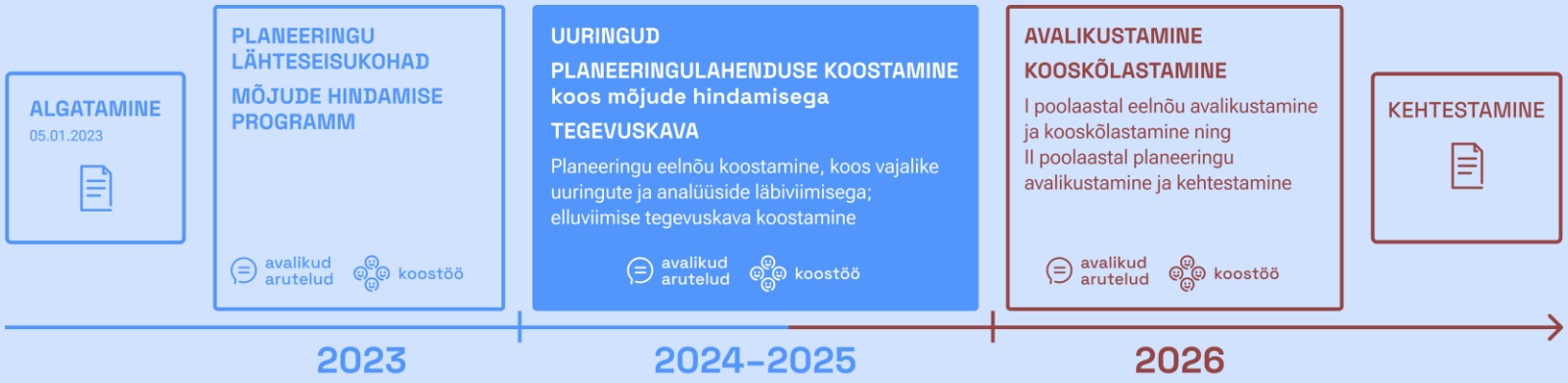

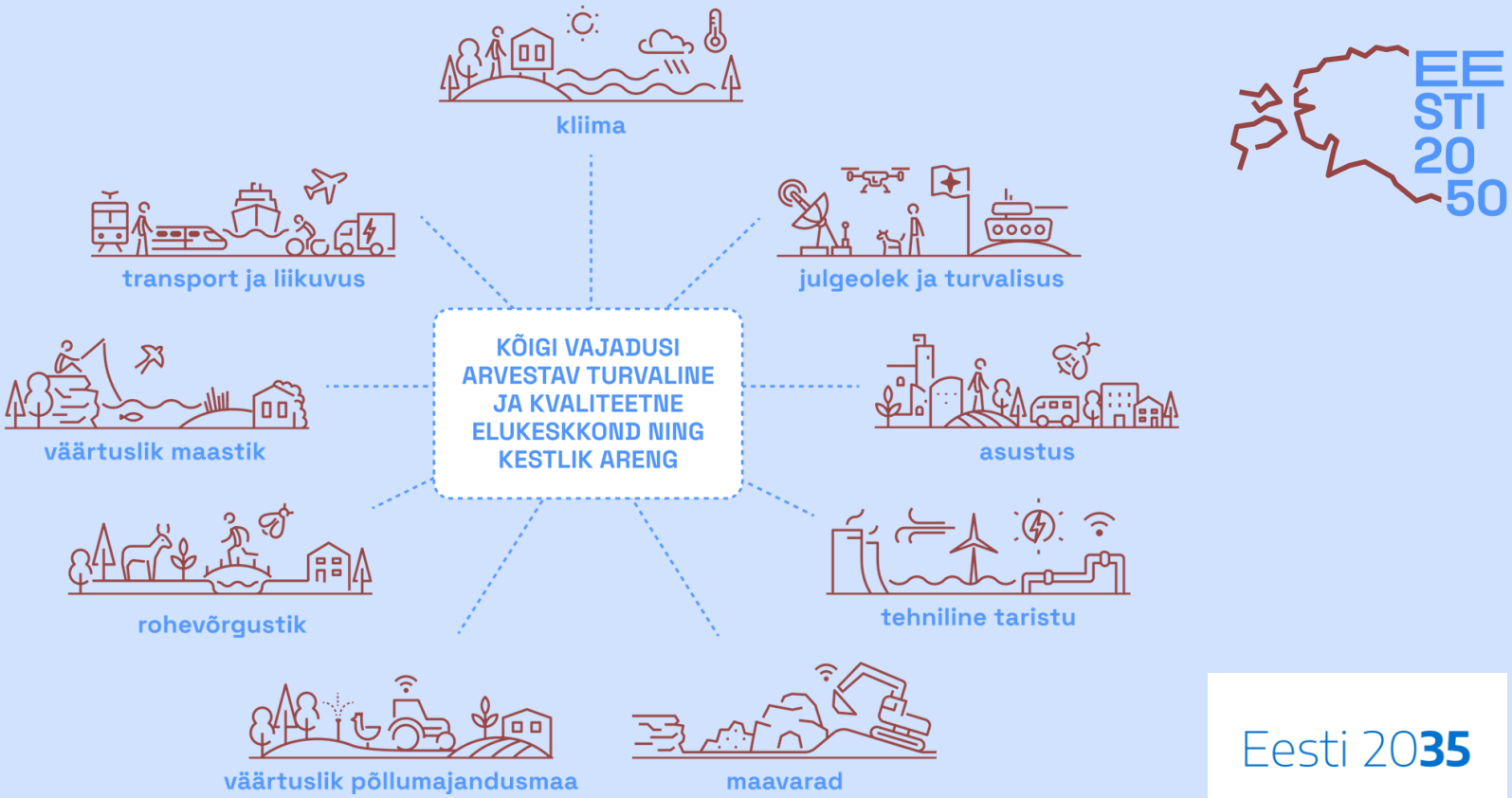

EESTI 2050

Eesti 2035

Ruumipoliitilised valikukohad

Asustuse arengustsenaariumide koonduuring

Stsenaarium A:
PEALINNASTUV HAJUS EESTI

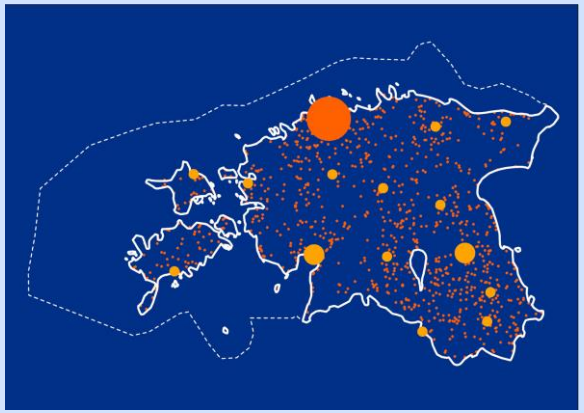

Stsenaarium B:
REGIOONIKESKUSTE EESTI

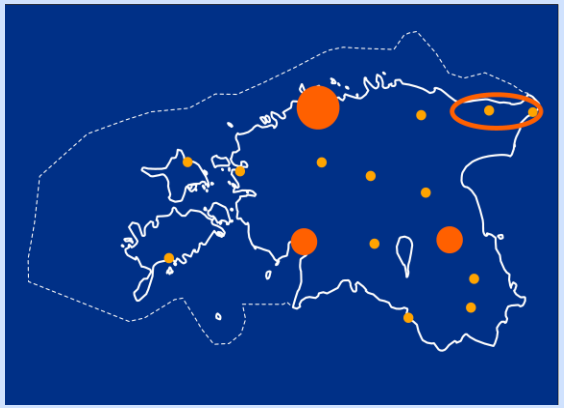

Stsenaarium C:
VÄIKEKESKUSTE EESTI

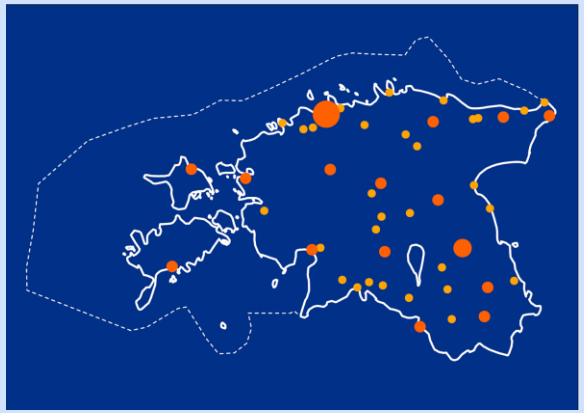

Stsenaarium D:
PIKAS PERSPEKTIIVIS KASVAV EESTI

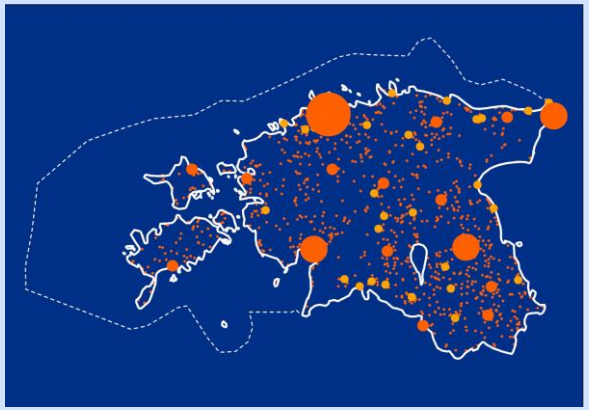

Regionaalne ebavõrdsus

Regionaalne tasakaalustatus

Rahvastiku muutused
Demograafiline prognoos

Stsenaariumite põhine rahvastiku muutus 2024-2050, % (2024=100%)

- **Eesti rahvaarv kahaneb**, v.a stsenaarium D
- Asustusstruktuur muutub, **kasv koondub eeslinnadesse,** keskuslinnade kasv on tagasihoidlik
- Kõige enam kahanevad **Ida-Virumaa, Kagu-Eesti** piirkonnad
- **Pealinnastumine jätkub kõikide stsenaariumide puhul**

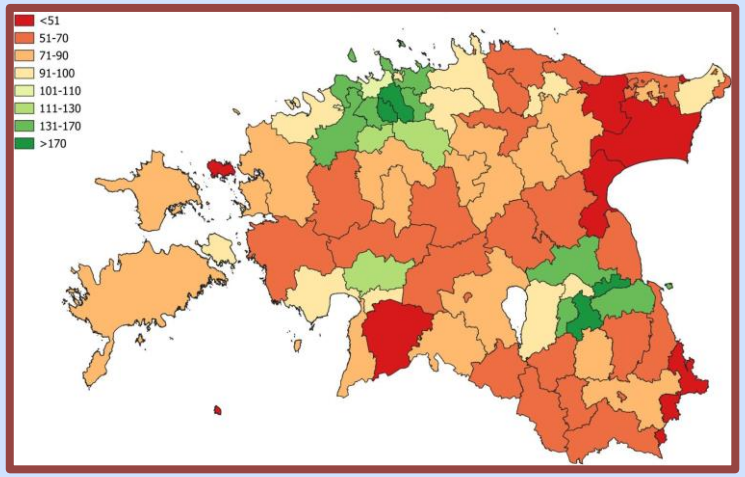

A - Pealinnastuv Eesti

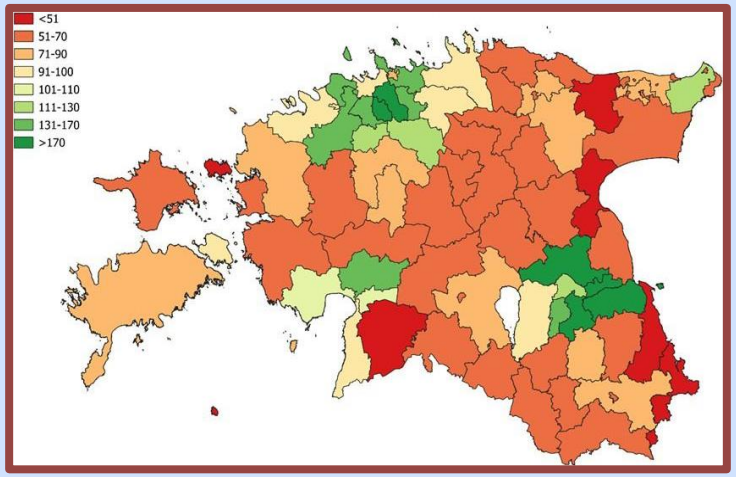

B - Regioonikeskuste Eesti – kasv 20%

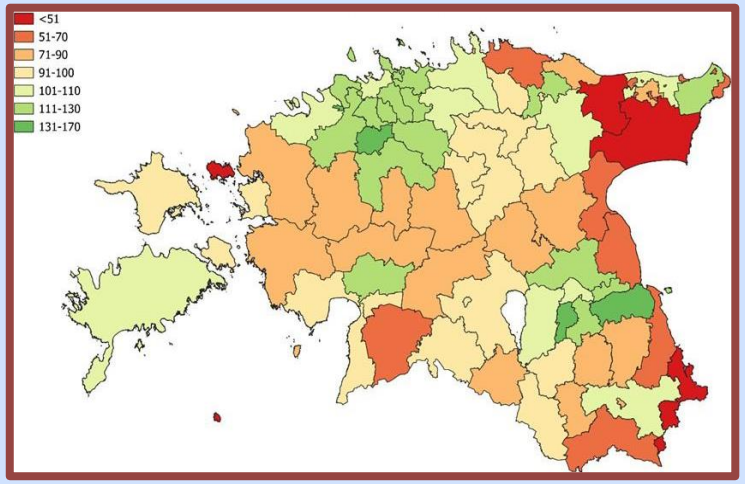

C - Väikekeskuste Eesti – kasv 30%

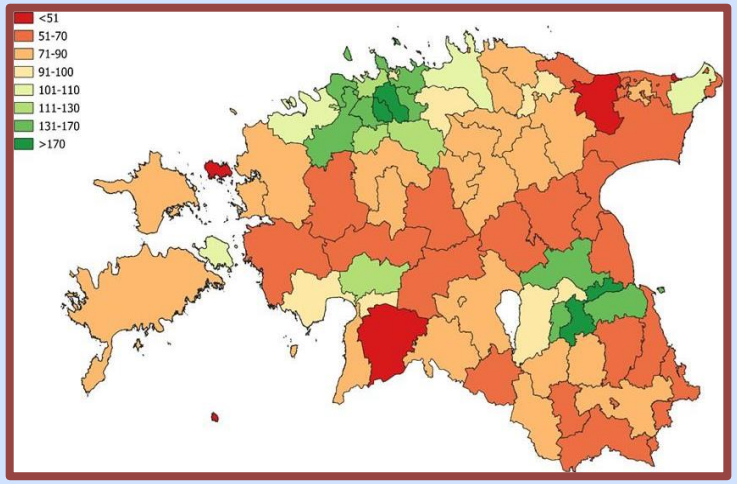

D - Sisserände Eesti – välisrände kasv 50%

Toimepiirkonnad

Eesti toimepiirkonnad pendelrände peamise sihtkoha alusel

- **10 aastaga** on suurte linnaregioonide tähtsus suurenenud
- **Tallinna mõjuala** aina kasvab
- **Töökohtade koondumine Tallinna** on rahvastiku koondumisest veelgi ulatuslikum
- **Inimesed käivad pealinna tööle mitte üksnes Harjumaalt** vaid ulatuslik on tööränne ka **Kesk-Eestist**
- **Liikumisvajadus ja distantsid** elukeskkonna erinevate osade vahel muudkui kasvavad

2011

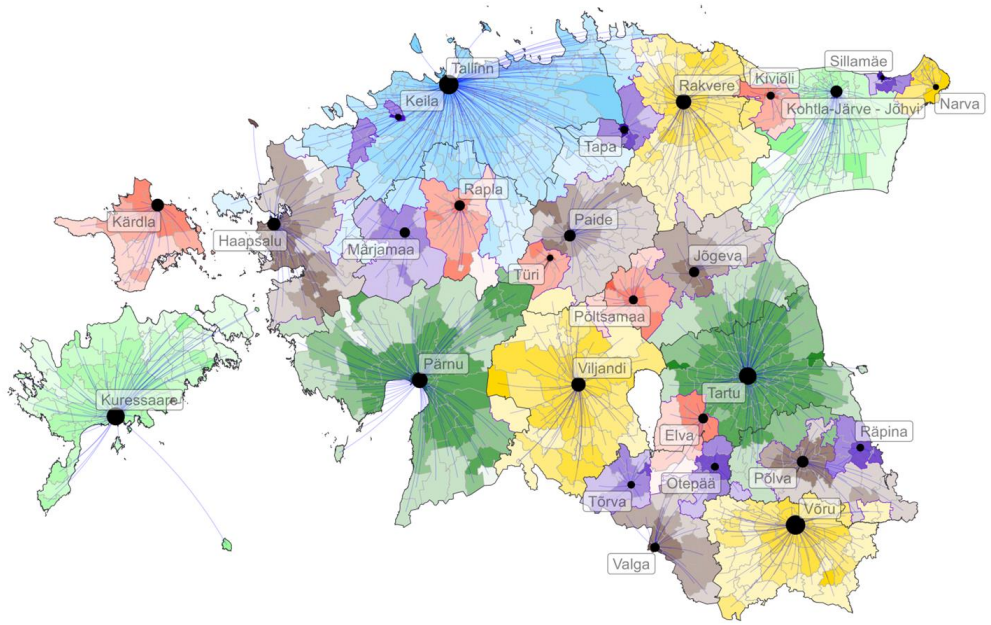

2021

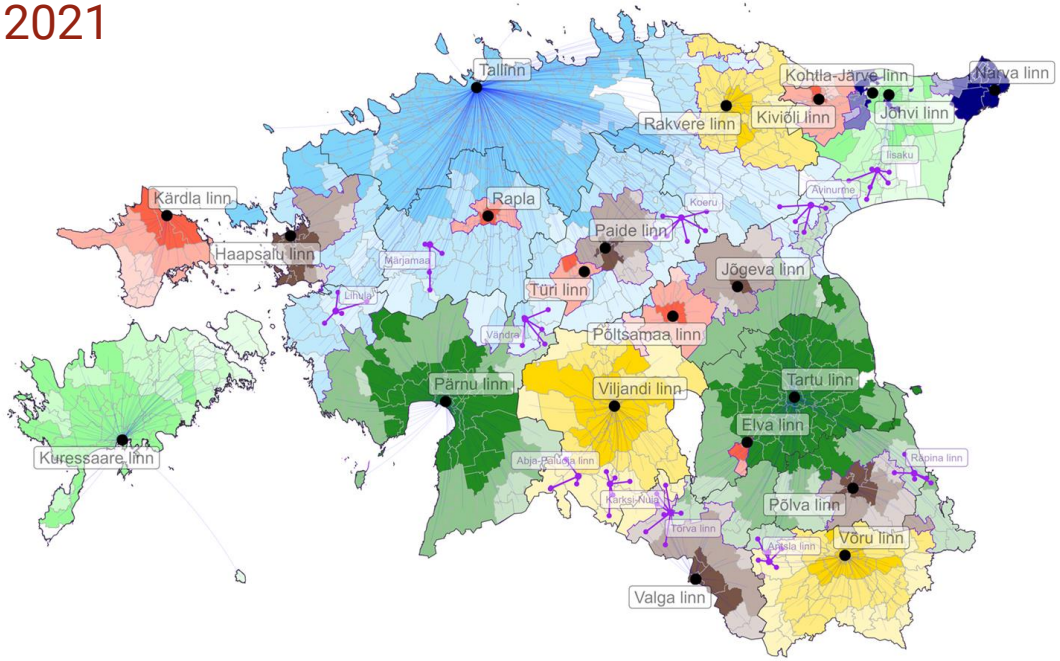

Keskuste tõmbejõud

Rahvaarvu muutumine toimepiirkondades 2011. (mustad kriipsud) ja 2021. aasta võrdlusena (punased ja sinised)

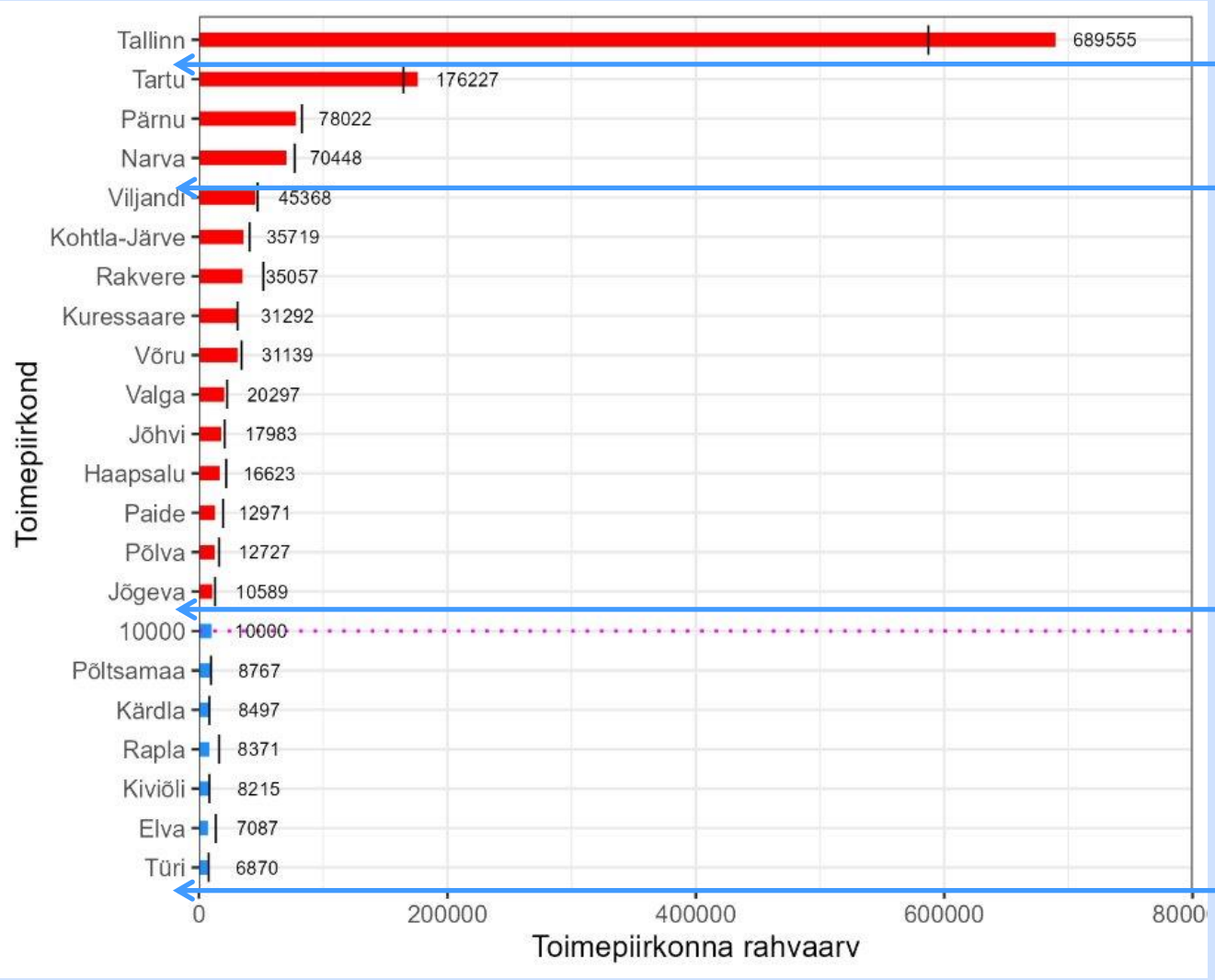

Pealinn

Regioonikeskused

Maakondlikud keskused

Väikelinnad

Noorte ruumikasutuse ja eelistuste uuring

- Tallinna noor ei lähe Eestit tasakaalustama
- Eesti regionaalseks tasakaalustajaks on linnadesse ja seejärel kodupiirkonda tagasi rännanud noored

Maa-ameti ortofotod 2018-2024

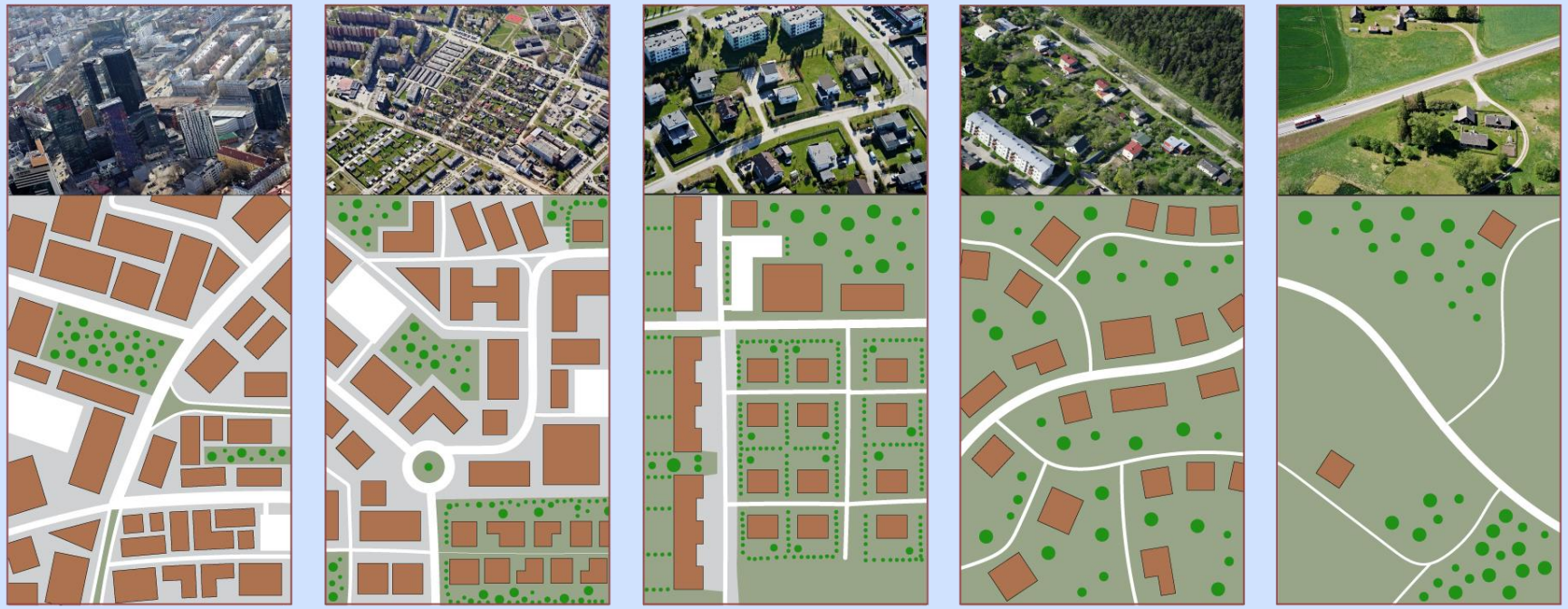

	KESKLINN	ÄÄRELINN	EESLINN	VÄIKELINN/ALEVIK/ KÜLAKESKUS	HAJAASUSTUS
Tänane	13%	42%	12%	22%	11%
Eelistatud	9%	23%	25%	20%	20%

Stsenaariumite mõjuanalüüs

- **Kompaktsete asustuste arengustsenaariumid on läbivalt oluliselt tõhusamad kui hajusa asustuse stsenaariumid**. Kulude kokkuhoid varieerub ca 150-250 mln euro võrra aastas.

	Stsenaarium A1	Stsenaarium A2	Stsenaarium B1	Stsenaarium B2	Stsenaarium C1	Stsenaarium C2	Stsenaarium D1	Stsenaarium D2
Ehituskulu	0	-144	-16	-112	-75	-243	143	-7
Liikumiskulu	0	-61	39	-10	230	150	102	15
Kokku	0	**-205**	**23**	**-122**	**155**	**-93**	**245**	**7**

1Hajus areng (valglinnastumine)
2Kompaktne areng (linnapiirkondade keskuste ja südalinnade tihenemine)

- **Põhistsenaariumite mõju kestlikule arengule** ekspertpaneeli meetodil näitab parimat arenguteed Eestile C stsenaarium.

Valdkond	Jätkustsenaarium (A): pealinnastuv hajusa asustusega Eesti	Regioonikeskuste hajusa asustusega Eesti (B)	Väikelinnade kompaktse asustusega Eesti (C)	Kasvav pealinnastuva ja hajusa asustusega Eesti (D)
ÜHISKOND	-78	21	154	-51
MAJANDUS	33	39	-5	64
LOODUSKESKKOND	-43	-44	45	-51
KOKKU	**-88**	**16**	**194**	**-38**

Millises suunas võiks liikuda asustuse areng?

EESTI 2050

Stsenaarium A:
PEALINNASTUV HAJUS EESTI

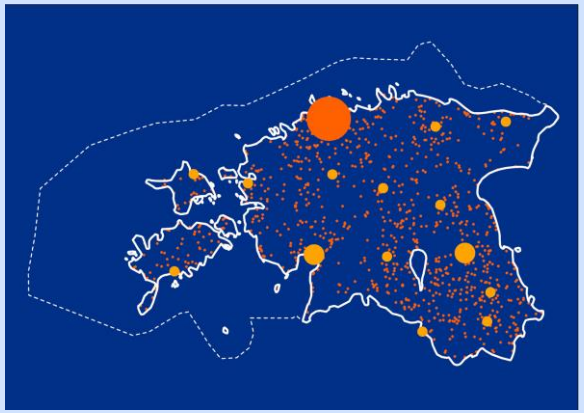

Stsenaarium B:
REGIOONIKESKUSTE EESTI

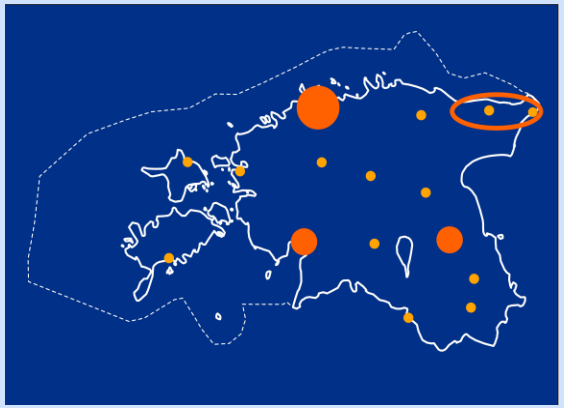

Stsenaarium C:
VÄIKEKESKUSTE EESTI

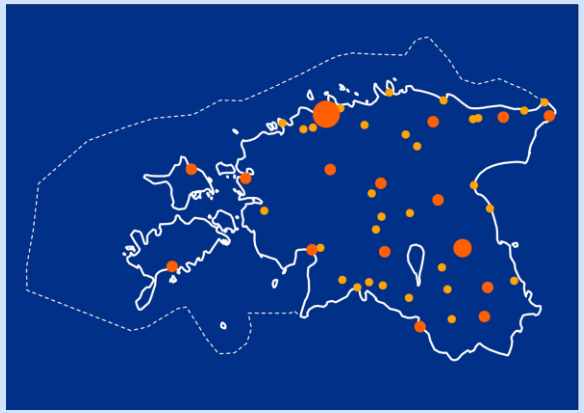

Stsenaarium D:
PIKAS PERSPEKTIIVIS KASVAV EESTI

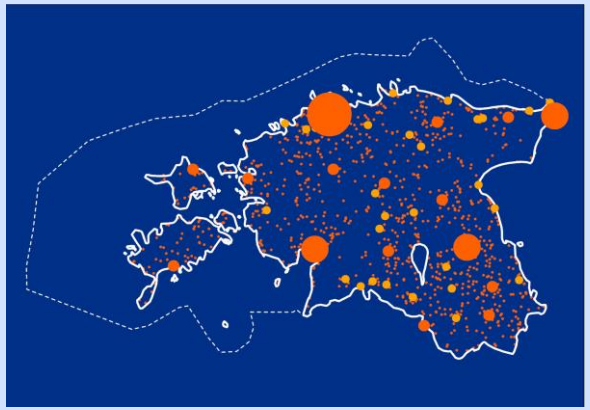

Regionaalne ebavõrdsus

Regionaalne tasakaalustatus

Asustuse arengu suunamise ettepanek – kümnekonna linna kontseptsioon

- **Pealinnastumise trendi ümberpööramiseks põhineb ruumiline areng 4 regionaalsel linnal, neist 2 rahvusvahelist, mida toetavad piirkondlikud linnad.** Kokku on Eestis kümmekond tugevat linna, mille majanduslik areng aitab kaasa ka väikelinnade ja maapiirkondade edule.

- **Kümnekonna tugeva linna võimestamine** tagab tasakaalustatud ja jätkusuutliku elukeskkonna, mis väärtustab piirkondlikku eripära.

- Piirkondlike linnade kõrval on olulised ka ülejäänud ajaloolised **maakonnalinnad**

- Avalike vahendite kasutus ja asustuse arengu suunamine **lähtub asustuse rollijaotusest.**

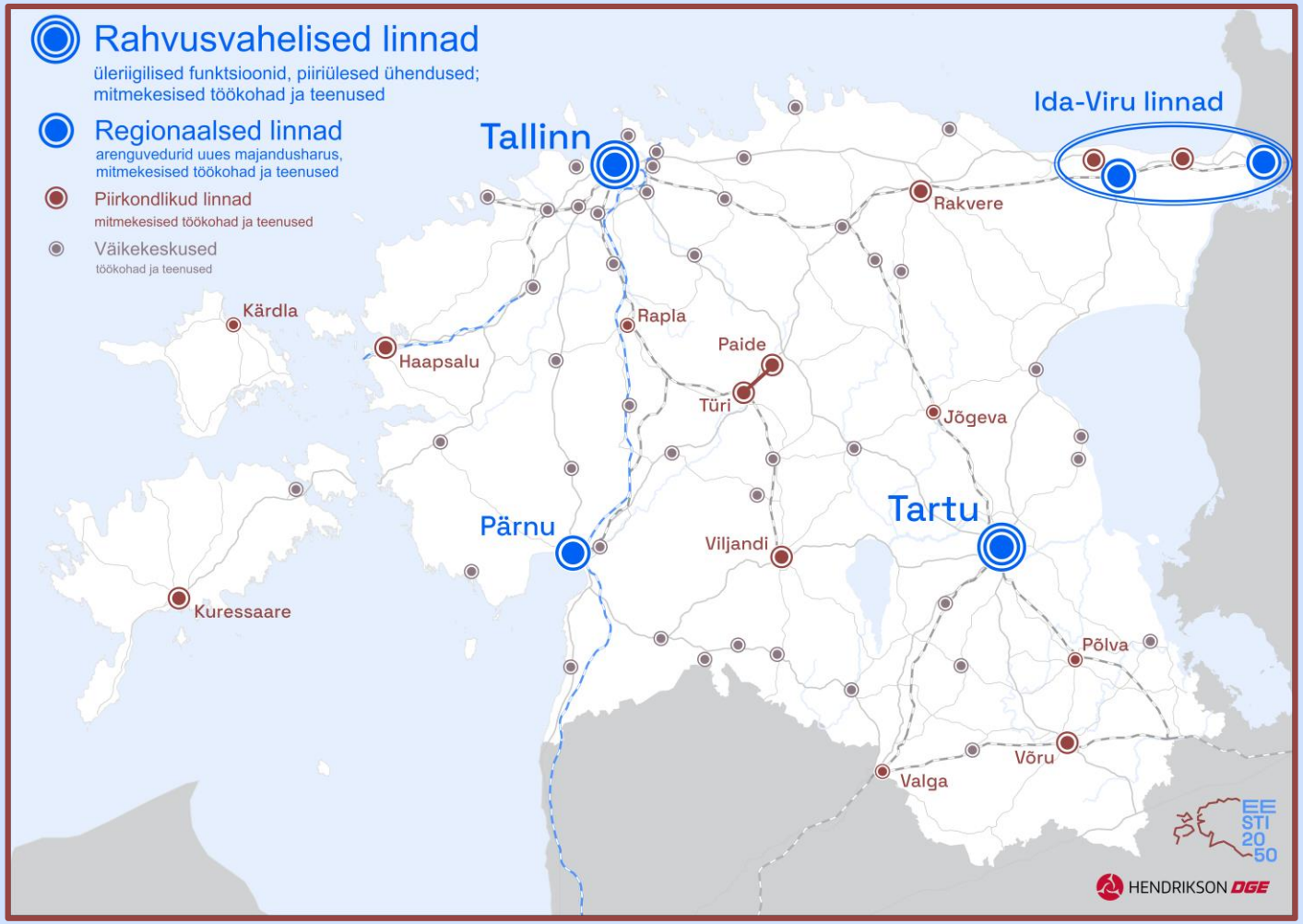

Asustuse arendamine selges rollijaotuses

Rahvusvahelised linnad katavad kogu Eestit hõlmavaid üleriigilisi funktsioone, on riigi väravateks ja majandusarengu, teadus-arendustegevuse ning innovatsiooni eestvedajad, pakuvad kõrge lisandväärtusega töökohti ning teenuseid valitsussektoris, rahvusvahelistest ühendustes, hariduses, kultuurielus.

Regionaalsed linnad peavad saavutama üleriigilise arenguveduri rolli mõnes kitsamas nišis, pakuvad mitmekesiseid töövõimalusi ja teenuseid, on mõnes kasvavas majandusharus innovatsiooni- või rakenduskeskused.

Piirkondlikud linnad tagavad juurdepääsu mitmekesisematele töökohtadele ja kõrgema taseme kultuuri- ja haridusteenustele ka väikelinnade ja maapiirkondade elanikele.
Väikelinnad täidavad kogukondlikke tugifunktsioone kohaliku valitsemise, kodulähedaste põhiteenuste ja töökohtade kaudu.
Maapiirkondade hajus asustus on traditsiooniline elukeskkond, mis täidab olulist rolli nii riigikaitses kui toidujulgeolekus ning põllu- ja metsamajanduses.

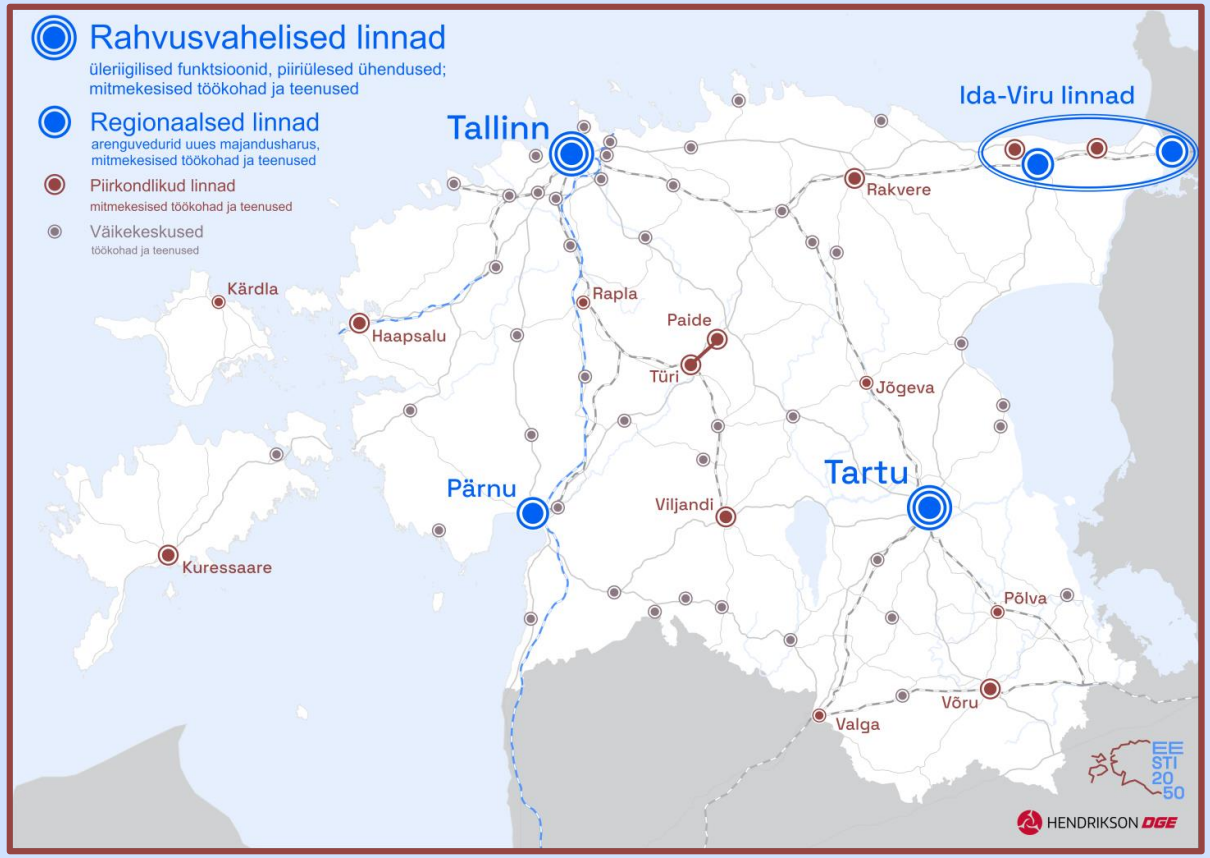

Asustus-
süsteem ja
regiooni-
keskuste Eesti
stsenaariumil
põhinev
rahvastiku-
prognoos (TÜ)

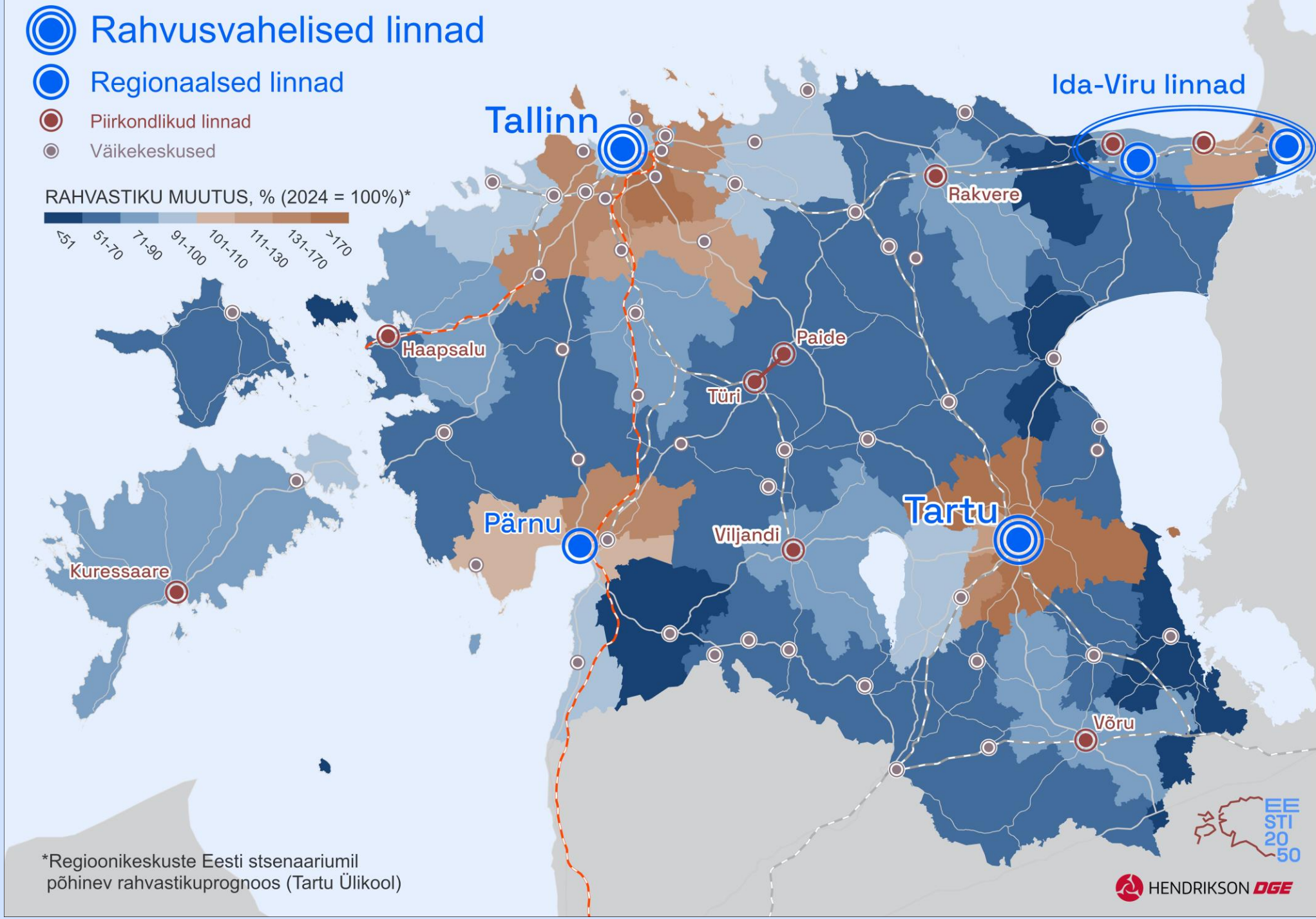

Eeldusi loovad meetmeid – esialgsed ettepanekud

Regionaalsetes linnades tuleb keskenduda majanduse, tööturu **struktuursete muutuste toetamisele**, elukeskkonna kvaliteedile :

- Regionaalsete arenguagentuuride/ teadus- ja tööstusparkide tugevdamine
- Regionaalsete ülikoolide arendamine
- VKE investeeringute regionaalsed toetused
- Valitsusasutuste kolimine regionaalsetesse keskustesse
- Eluasemete renoveerimistoetused
- Korterelamute piirkondade ruumikvaliteedi parandamine
- Liikuvus
- …

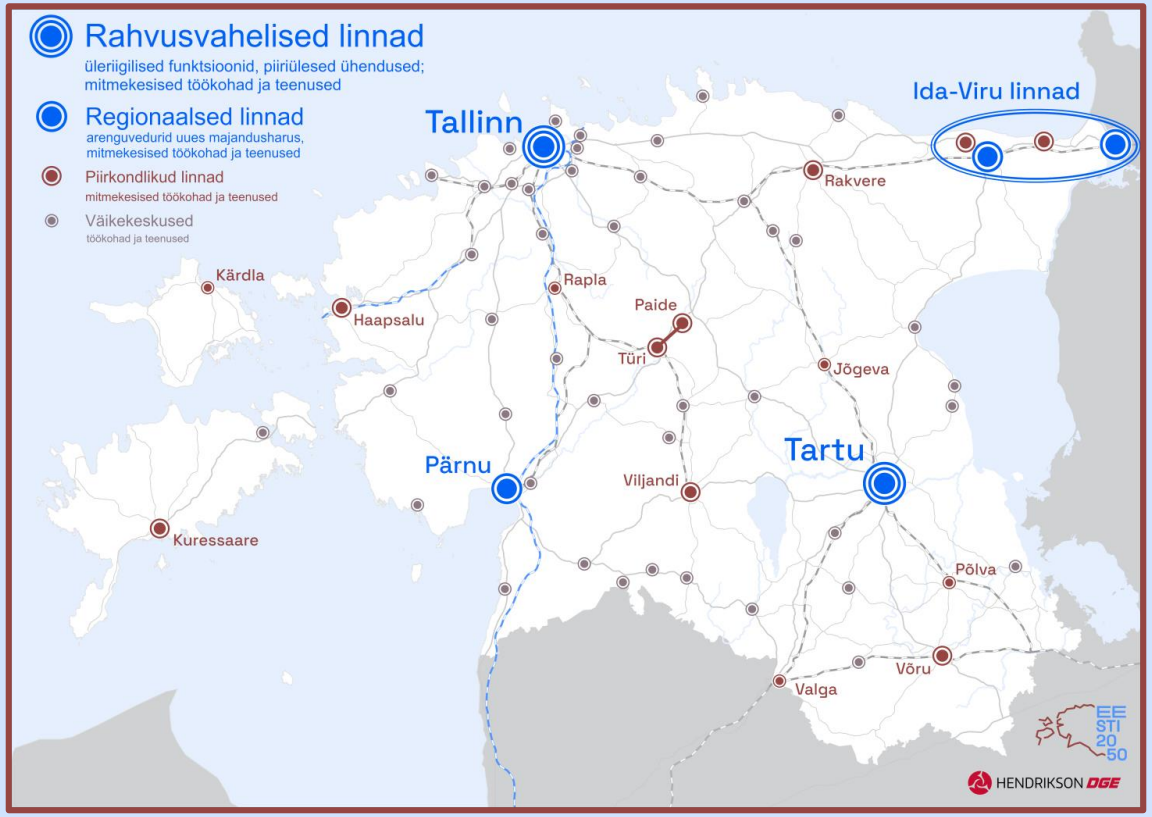

Eeldusi loovad– esialgsed ettepanekud

<u>Piirkondlikes linnades</u> tuleb keskenduda ettevõtluse konkurentsivõime ja töökohtade **säilitamisele**, elukeskkonna kvaliteedile:

- Kutsekoolide välja arendamine maakondlikeks haridus- ja kompetentsikeskusteks
- Tööstusparkide arendamise toetused
- VKE investeeringute regionaalsed toetused
- Maakondlike riigimajade tugevdamine
- Eluasemete renoveerimistoetused
- Korterelamute piirkondade ruumikvaliteedi parandamise toetused
- Südalinnade avaliku (tänava)ruumi terviklik rekonstrueerimine
- Kestlik liikuvus

...

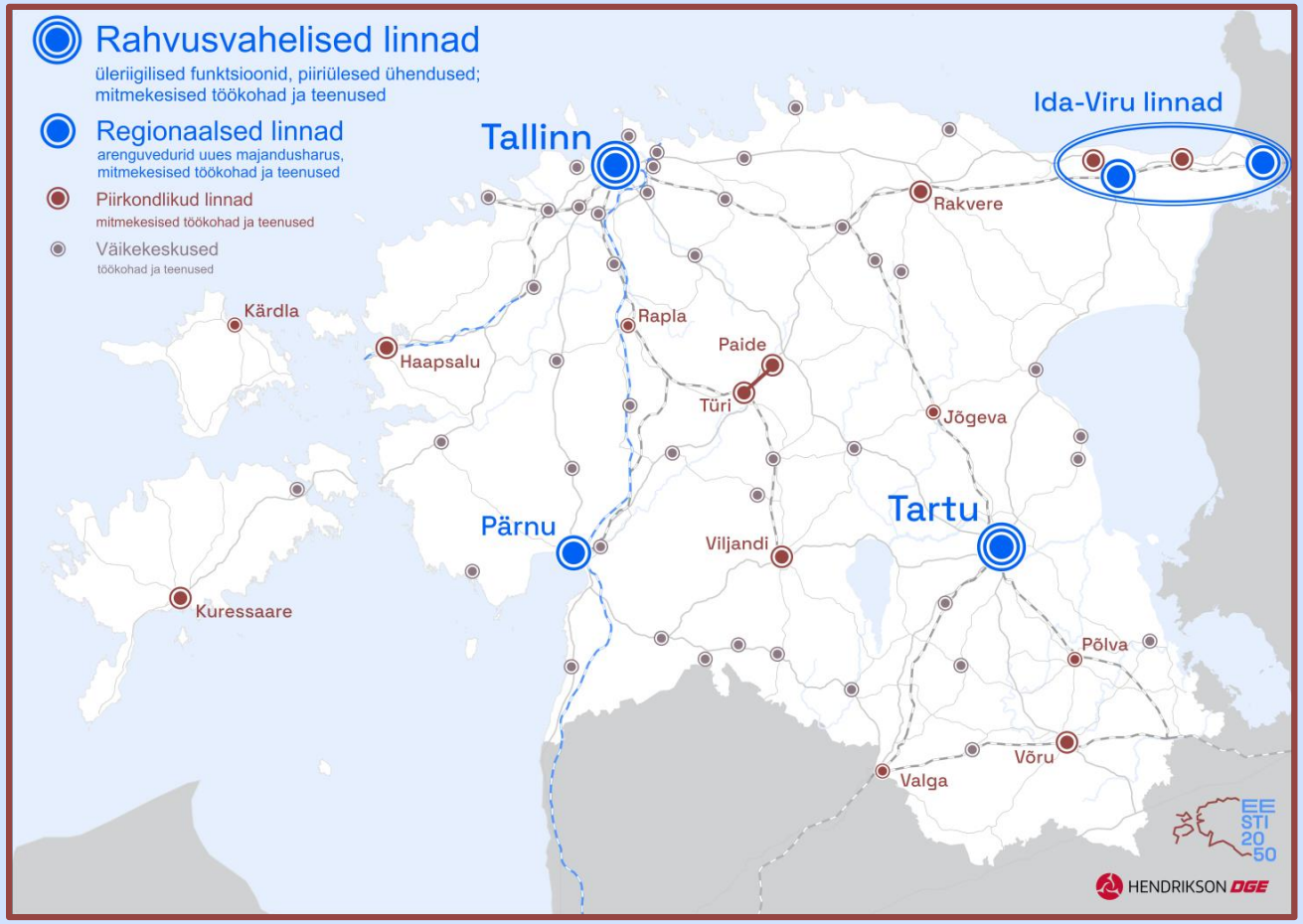

Ruumipoliitika kujunemine

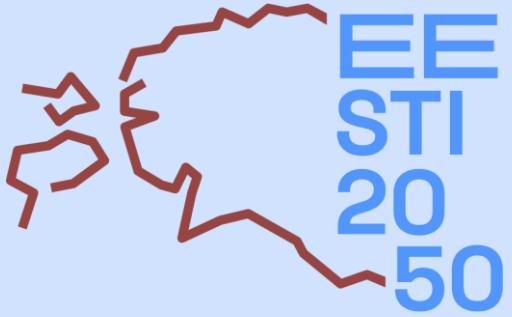

Trendid ja nende ruumimõju

Alusuuringud

Valdkondlikud töökoosolekud

VISIOON

RUUMILISE ARENGU EESMÄRGID

LÄBIVAD PLANEERIMIS-PÕHIMÕTTED, sh osaliselt asustuse tüüpide lõikes

ELLUVIIMISE TEGEVUSED ja seire

Täpsemad planeeringud
Riigi reformid ja ruumiotsused
Poliitikameetmed

1. LAIAPINDNE JULGEOLEK

2. KLIIMAMUUTUSED JA -MÕJUD

3. TUGEVATE KESKUSTE EESTI

9. TUGEV MERE JA MAISMAA SEOS

8. RUUMISÄÄSTLIK JA VASTUPIDAV TEHNILINE TARISTU

RUUMILISE ARENGU EESMÄRGID JA VISIOON

Eesti vastupidavust, kvaliteetset elukeskkonda ja piirkondade elujõulisust veavad kümmekond majanduslikult tugevat linna, mida toetavad ökoloogiliselt heas seisus looduskeskkond ja väärtustatud kultuuripärand.

4. ELURIKKAD KOMPAKTSED LINNAD JA ASULAD

5. ETTEVÕTLUSE LÄBIMÕELDUD RUUMILINE ARENG

7. ASUSTUSE ARENGUT TOETAV KESTLIK LIIKUVUS

6. VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD ELUKESKKONNA OSANA

Eesti 2035

Põhimõtted planeerimiseks ja kogu ruumikasutuseks

+ Võimalusel väldi loodusliku maa kasutuselevõttu
+ *One size does not fit all* – kasvavates ja kahanevates piirkondades, keskuses ja tagamaal on vaja erinevaid poliitikaid
+ Kui võimalik, too erinevad maakasutusfunktsioonid tihedalt kokku
+ Tihenda linnu targalt ja tasakaalustatult, hoides loodust
+ Arvesta Eesti ruumiliste väärtustega (loodusväärtused, ehituspärand, väärtuslik maastik ja nende sobitamine tänaste vajadustega)
+ Ära ehita uut maja, kui vana on olemas
+ Arenda ettevõtlust seal, kus on taristu (elekter, teed jms) olemas
+ Avalike teenuste paiknemine ja liikuvus peab toetama Eesti üldist asustusmustrit (kümnekonna majanduslikult tugeva linna Eesti)

Liikuvus ja transpordivõrgustik

Rahvusvaheline tasand

- Lennuühendused hoitakse toimivana
- Suursadamad on multimodaalsed transpordisõlmed ja logistika- ning ettevõtlusalad
- Rail Baltica tagab ühendatuse Euroopaga

Riigi tasand

- Raudtee on asustuse selgroog
- Uusi põhi- ja tugimaanteid ei kavandata
- 10 linnalisse keskusesse peab jõudma maksimaalselt tunniajase ühistranspordi sõiduga või säästlikke liikumisviise mugavalt kombineerides

Regiooni tasand

- Regionaalsetesse keskustesse rajatakse multimodaalsed liikuvuskeskused
- Asulad kavandatakse säästlikke liikumisviise toetavaks (seos Rattastrateegiaga)

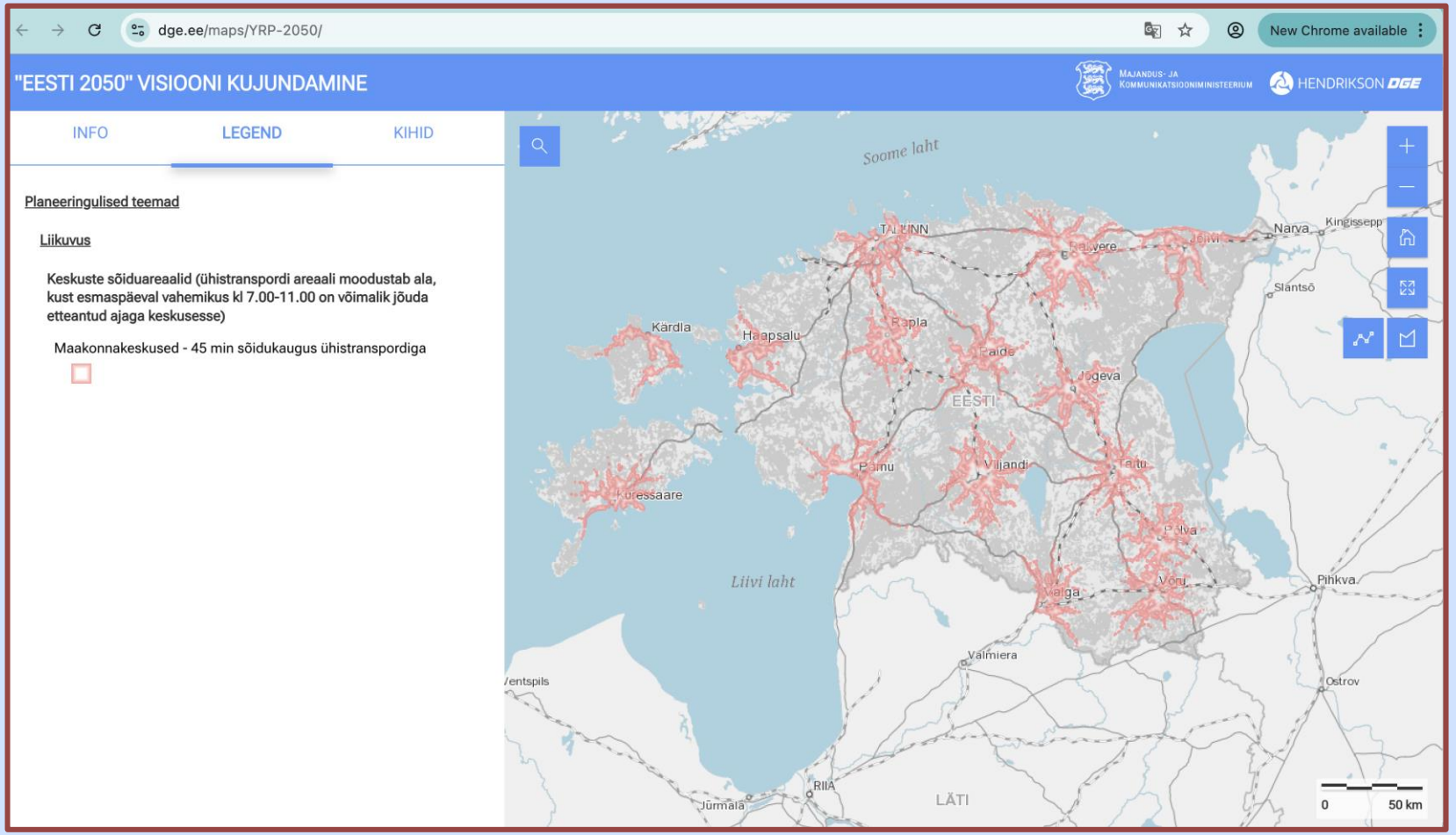

"Akadeemilise tunni" Eesti – 75,8% elanikkonnast ühistranspordi ühendusega, kuid lävend väga madal

Ettevõtlus ja majandusareng

- Eelistatud on asukohad **toimiva taristu** (elektri-, side-, veevarustus; raudteed, sh Rail Baltic; sadamad), samuti **teiste tööstusettevõtete läheduses**;
- eelistatud on asukohad, mis võimaldavad **ruumi kooskasutamist tõhustavat tööstussümbioosi;**
- linnades ja linnalähedastes piirkondades on eelistatud suurtööstuse paiknemine nö **pruunaladel**, st inimkasutusest välja langenud tehiskeskkonnas;
- keskkonnamõjud on paljudel juhtudel minimaalsed või leevendatavad, mistõttu võivad sellised tööstusalad paikneda elamu- või puhke piirkondade vahetus läheduses.

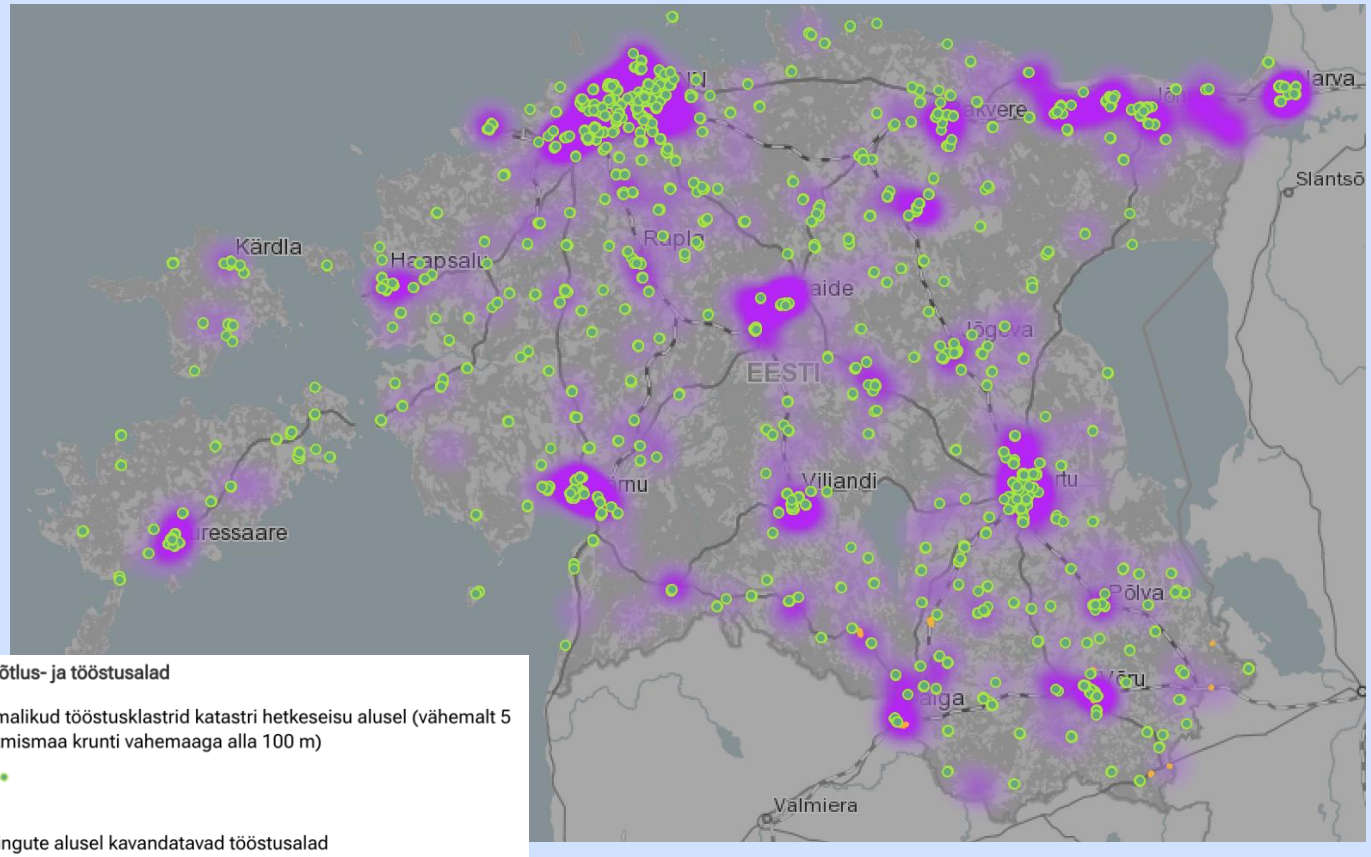

Rohevõrgustik

- ALUSUURING: **58%** Eestist kaetud rohevõrgustikuga; selle ökoloogiline seisund ja sidusus vajavad parandamist. Tervikliku võrgustiku säilitamine peab olema riigi ülesanne ja vastutus. Kohaliku omavalitsuse vastutusalasse peaksid jääma kohaliku tähtsusega alad.

- KliM ja KeA seisukohad RV osas kujundamisel.

- ÜRP teeb eeldatavalt ettepaneku järgmise tasandi riigiplaneeringutes **korrigeerida rohevõrgustikku** (kasutades ELME kaardikihte) mh arvates välja algse metoodika järgsed nn 0-alad, kus ökoloogiline seisund on madal.

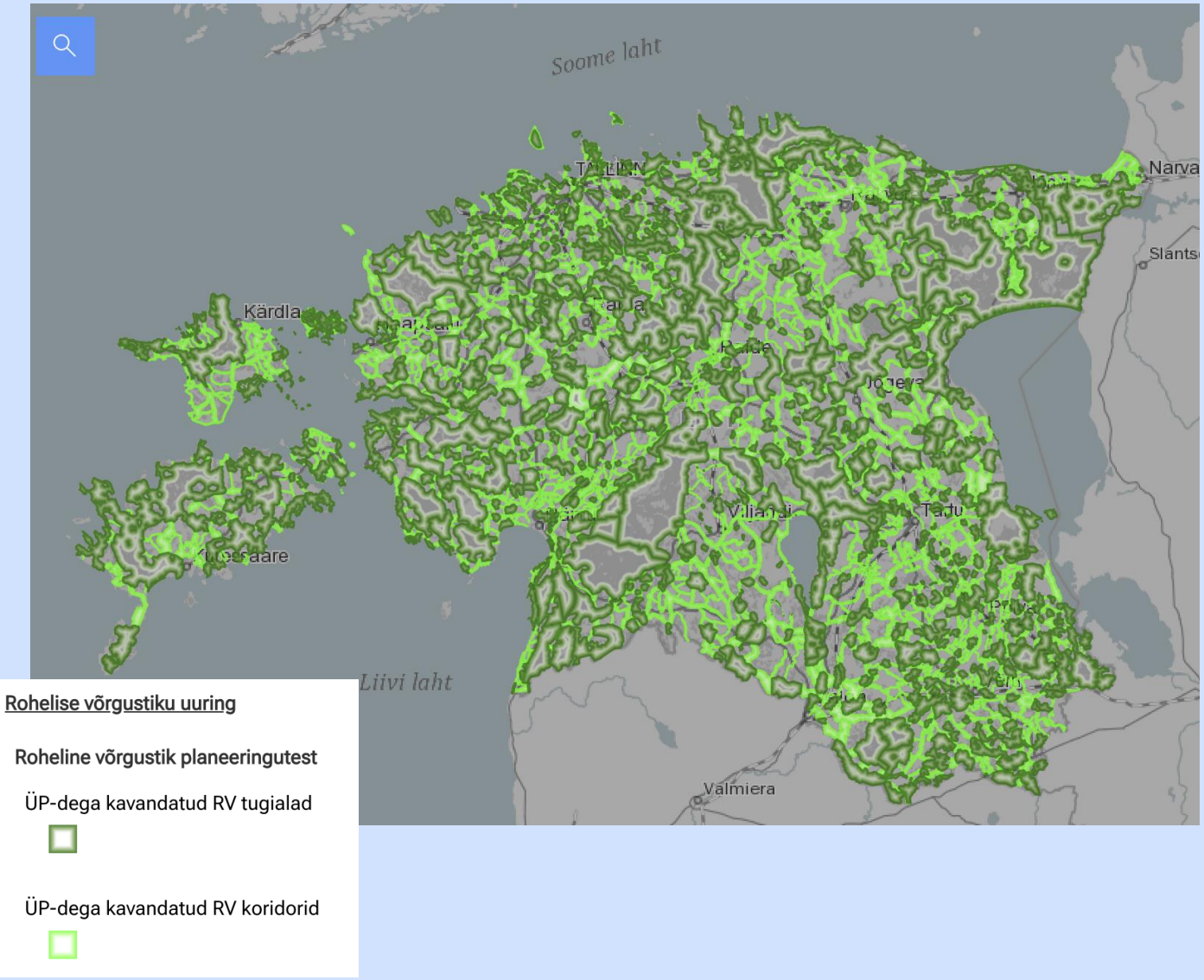

Asustuse arengu suunamine
Maahõive leevendamine

- **Maahõivehierarhia**

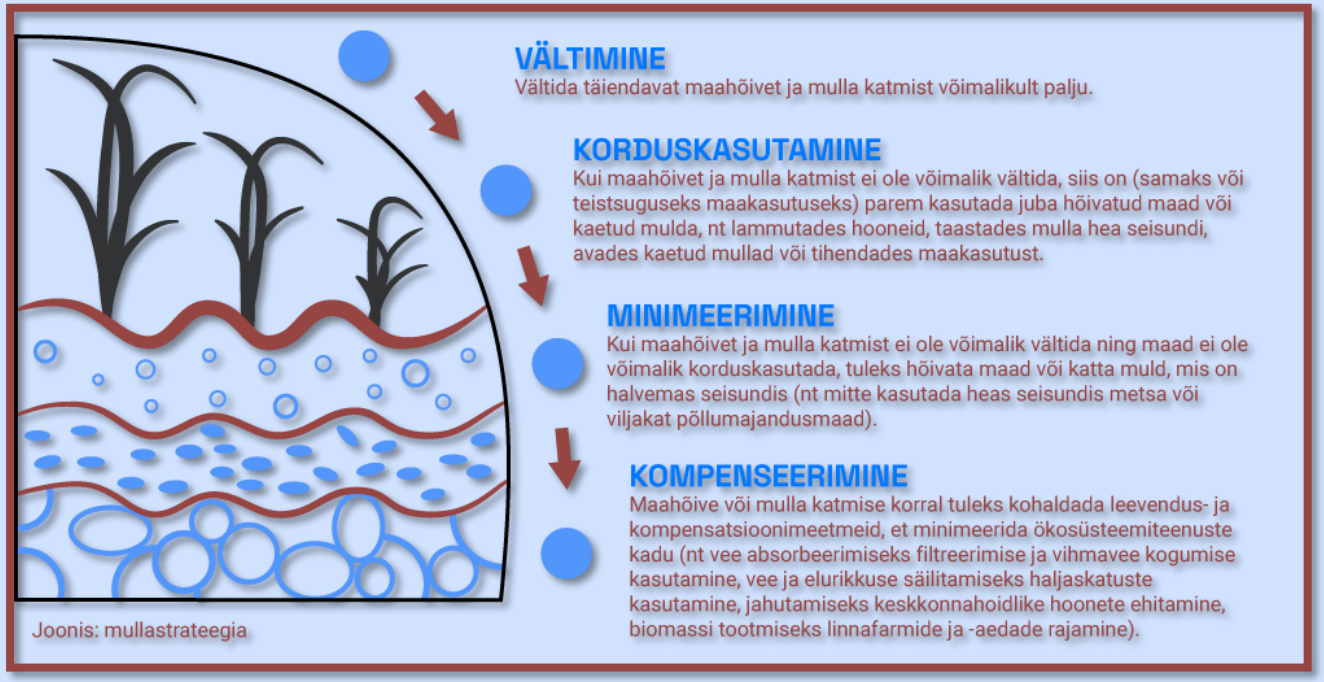

Joonis: mullastrateegia

- **Ruumiliste võrgustike seosed** – erinevate funktsioonide kokku toomine ja lähestikku paiknemine.
- **Kompaktne maakasutus** – asustuse arengustsenaariumide koonduuringu analüüs on tõestanud nii *rahalises* kui ka *kestlikkuse* hindamises, et **kompaktne asustus on läbivalt oluliselt tõhusam, kui hajus asustus**. Rahalises väärtuses varieerub kulude kokkuhoid 150-250 mln euro võrra aastas.

KOKKUVÕTE

- **Eesti 2050 koostamine ja ruumilise arengu suunamine toimub** kahaneva ja ruumiliselt ebaühtlaselt jaotunud rahvastikuga tingimustes
- **Seniste trendide jätkumisel toimub Eesti piires rahvastiku ebaühtlane areng**, Tallinna regioon jääb kasvama ja äärealad kahanema.
- Eesti kestliku ja tasakaalus ruumilise arengu tagamiseks on oluline leida **alternatiiv pealinnastumisele.**
- **Riigi tasakaalustatum ruumiline arengutee on**, kus pealinnaregiooni kõrval annavad olulise majandusliku panuse Eesti konkurentsivõimesse ka Tartu, Pärnu ja Ida-Virumaa linnapiirkonnad. **Asustuse arendamine toimub selges rollijaotuses**.

Kuidas edasi?

- **Visioonilahenduse edasiarendamisel** töötatakse ruumilise arengu eesmärkide alusel välja temaatilised ja ka teemadeülesed planeerimispõhimõtted.
- **Kasvavatele ja kahanevatele piirkondadele on vajalikud erinevad sekkumised ja suunised**, mis kompaktset arengut, teenuste ligipääsetavust ning töökohtade kättesaadavust ruumiliselt toetavad.
- **2025. a II pooles käivitub seireuuring** ja alustatakse **elluviimiskava välja töötamist**
- **Planeeringulahenduse koostamine kestab kuni 2025. a lõpuni, 2026.a keskendutakse lahenduse avalikustamisele ja kooskõlastamisele**

EESTI 2050

KÜSIMUSED-VASTUSED

Rühmatöö laudkondades

- Palun valige ruumilise arengu eesmärkidest kolm enam kõnetavat ruumilise arengu eesmärki ja kommenteerige neid oma piirkonna vajadustest, eripärast, ressurssidest ja väärtustest lähtuvalt. Oodatud on ettepanekud, milliseid planeerimise põhimõtteid peaks selliste eesmärkide saavutamiseks üleriigilises planeeringus sätestama.
- Igas ruumis palume arutelu laudkonna juht ja esitleja
- Arutelu toimub *ca* 40 minutit, tulemuste ettekandmine ja ühisarutelu *ca* 30 minutit

MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONI-MINISTEERIUM

EESTI 2050

HENDRIKSON DGE

Aitäh!

Anna Semjonova
maa- ja ruumipoliitika osakonna nõunik

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
anna.semjonova@mkm.ee

Pille Metspalu
konsultandi meeskonna juht

Hendrikson DGE
pille@dge.ee